

RECENZII

Gheorghe Duzinchevici, *Beizadea Grigore Sturdza și Polonii*. Legăturile polono-române în anii 1858-1859. (Ed. Așezământului Cultural Ion C. Brătianu. București. 1941, 205 pagini).

D-I Gheorghe Duzinchevici este un cunoscător profund al relațiilor româno-polone. Orice studiu al d-sale vine să ne completeze capitole din Istoria Neamului. Astfel; Așezământul Cultural Ion C. Brătianu i-a publicat două lucrări importante : *Cuza-Vodă și revoluția polonă din 1863* (1935) și *Contribuții la istoria legăturilor polono-române în anii 1865—1866* (1936). În prezent a apărut, în aceleași alese condiții, volumul *Beizade Grigore Sturdza și Polonii*, care ne lămurește, în totul, rolul obscur al lui Grigore Sturdza la alegerea Domnitorului Alexandru Ion Cuza, când Sturdza însuși a încercat să ajungă la domnie. După intrigi îndelungate împotriva caimacamului Vogoride, Grigore Sturdza și-a concentrat întreaga energie, folosind toate mijloacele posibile, dar mai cu seamă cele bănești, pentru a ajunge deputat, apoi candidat la domnie. Încercarea din urmă a dat greș, ceea ce a părut rău nu numai candidatului însuși, dar și agenților săi, recrutați din mijlocul Polonilor așezați în Turcia, în frunte cu Wierzbicki (Murat-Bei). Alegerea lui Cuza a avut loc la 5 Ianuarie 1859, iar la 10 Ianuarie, denunțul unui oarecare Alecu von Onciul, a făcut să se descopere complotul Polonilor împotriva Domnitorului. La Iași, Bacău și Focșani, complotiștii au fost arestați (până la 26 Ianuarie). Pedepsirea Polonilor n'a fost mare, iar numele lui Grigore Sturdza, deși a figurat la cercetări ca cel al unui însuflețitor al complotului, a fost scos din proces, datorită dorinței lui Cuza însuși, care a rămas satisfăcut de simpla compromitere a rivalului impopular. Totuși, din cele 105 anexe, care le publică d. Duzinchevici, putem observa odată în plus cât de justificate au fost părerile contemporanilor despre Beizade Grigore, subliniate de autor : „energic, inteligent, cu maniere aristocratice, totuși zgârcit, lacom și violent... În Moldova se bucură de o foarte proastă reputație, din pricina deselor scandaluri și violențe ce le-a făcut în timpul domniei tatălui său“ (comisarul austriac Sto-

kera), „un individ cu care nu se putea discuta decât cu lovituri de cuțit“ și care „inspira o mare teroare“ (consulul francez din Iași, Victor Place). Fostul Muchlis-Pașa, Grigore Sturdza († 1901) cu timpul și-a schimbat mult caracterul, trăind la Iași strămoșești, mai cu seamă după pierderea, în tinerețe, a trei copii ai săi.

Cât l-a preocupat pe Cuza și pe prietenii săi complotul Polonilor, putem stabili dintr'o scrisoare a lui Cuza însuși, publicată de mine în *Revista Istorică*, Aprilie-Iunie 1940, p. 162, adresată prințului Constantin Moruzi, în Basarabia, la 23 Ianuarie 1859: „Afacerea cu Polonii e în mâinile judecătorilor; ei sunt arestați aproape toți (arestarea lui Wierzbicki s'a anunțat abia la 26 Ianuarie). Nu te îngrijii de aceasta; ei nu vor face niciun rău nimănui. Au compromis numai pe prințul lor“ (Grigore Sturdza). Incheind lucrarea sa la 25 Octombrie 1939, d. Duzinchevici nu cunoștea această contribuție nouă. Știri interesante despre refugiul Polonilor în Turcia (1830—1849) le găsim în lucrarea lui R. Averbuh. *Intervenția Țarului în lupta cu revoluția ungară* (Moscova, 1935). Despre abdicarea lui Cuza-Vodă, — în articolul meu din *Revista Istorică*, Iulie-Septembrie 1940, p. 244 și urm.: *Principatele dunărene în 1866*. Dat la tipar într'un moment critic, când cuvintele lui Nicolae Golescu, din 1866, puteau fi primite ca un pamflet pentru epoca noastră, a trebuit să retușez vehemența unor păreri, în două-trei pasaje. Pentru cercetarea unor legături puțin cunoscute ale Polonilor cu România, a se vedea: N. Berg, *Expediția revoluționară a lui Zigmund Milkowski la 1863*, în revista *Curierul Istoric* din Petersburg, 1881, Nr. 4, p. 783. Despre acest eveniment scriu și Z. Milkowski însuși (*W. Galicyi na Wsochodzie*, Poznań, 1880) și M. Czajkowski; revoluționarii poloni, reușind să se refugieze prin Podolia și Basarabia, au năvălit înarmați pe teritoriul Basarabiei românești, de Sud, unde, lângă pădurea din Capaclia, a avut loc o adevărată luptă cu soldații români. G. Bezviconi

Revista Fundațiilor Regale, Nr. VIII-IX, 1941, Basarabia și Bucovina, omagiu Mareșalului I. Antonescu.

Apariția acestui volum de 500 pagini, purtând munca a 40 de scriitori de elită, ne bucură mult, deoarece mai cu seamă Basarabia Românească duce lipsă de opere monumentale, în ce privește trecutul ei. Este un omagiu al Basarabiei și Bucovinei închinat Mareșalului, despre care semnează pagini simțite d. prof. C. Rădulescu-Motru. Dacă este un prim pas al noii conduceri, după cum scrie d. prof. D. Caracostea în *Perspectivă spre viitor*, atunci suntem siguri că scrisul despre Basarabia n'o să mai rămână în părăsire, și după atâți ani de uitare, această parte a Moldovei își va regăsi un loc de frunte în preocupările științifice ale Fundațiilor Regale. Ne oprim deaceia, deocamdată, în această recenzie, numai asupra Basarabiei, părții științifice a volumului acesta istoric, menționând numai prezența poezilor basarabeni: Olga Crușevan, I. Buzdugan D. Iov, Sergiu Grosu, Nicolae Coban și Octav Sargețiu.

Primul articol, care prezintă o însemnată contribuție istorică, este is-